

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯ СБ УКРАЇНИ ЗАХОДІВ ЩОДО ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

ОНАШКО Анатолій Валерійович - офіцер діючого резерву СБ України

Останнім часом спостерігається стала тенденція до зростання сприйняття громадянами поширеності корупції у більшості сфер суспільного життя, що підтверджується висновками відомої міжнародної організації «Transparency International»

В Україні корупція має загальнонаціональний системний характер і справляє визначальний вплив на українську політику, економіку та інші сфери суспільного життя. Висока вартість життя та низький рівень правової та політичної культури в Україні обумовлюють поширення корупції як суспільного явища. Вона є найсуттєвішою причиною падіння рівня суспільної довіри до всіх інституцій державної влади. Відповідно, рівень довіри суспільства відображається не тільки на діяльності державних органів влади, а й на діяльності правоохоронних органів, зокрема тих, які безпосередньо уповноважені протидіяти цьому негативному явищу – корупції. Зокрема відсутність довіри суспільства до правоохоронних органів впливає на їх спроможність виявляти та припиняти корупційні правопорушення, викривати факти системної корупції, пов'язаної із вимагання чинниками на систематичній основі у громадян неправомірної вигоди за прийняття тих чи інших рішень.

Така ситуація, передусім, пов'язана із тим, що в Україні недостатньо розвинені механізми громадського контролю за правозастосовчою діяльністю правоохоронних органів. Діяльність правоохоронців тільки останнім часом, через нещодавні суспільно-політичні події в Україні, почала бути більш відкритою

для суспільства, зокрема, через виступи керівників правоохоронних органів перед громадськістю, їх участь у спільних з громадськістю заходах (засідання, круглі столи), виступи на телеканалах національного телебачення, публікації в ЗМІ та на офіційних веб-сайтах правоохоронних відомств. Усе це, на сьогодні, обумовлює потребу в подальшому розвитку співпраці громадськості з правоохоронцями.

Положеннями статті 3 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» встановлено, що діяльність із запобігання і протидії корупції ґрунтується на принципах: участі громадськості у заходах щодо запобігання і протидії корупції, державного захисту осіб, які надають допомогу у здійсненні таких заходів.

З урахуванням цих положень антикорупційного законодавства, а також, зважаючи на потребу в існуванні всеохоплюючої системи опосередкованого громадського контролю у цій сфері, варто констатувати те, що громадський контроль за виконанням уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції, у тому числі й спецпідрозділами по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України, відповідних правозастосовчих заходів може реалізовуватись у трьох основних формах:

- участь громадськості у загальнодержавних та інституційних заходах щодо запобігання і протидії корупції;

- державний захист осіб, які надають допомогу у здійсненні заходів з протидії і запобігання корупційним правопорушенням;

- контроль громадськості за діяльністю державних інституцій, яка спрямована на відновлення порушених, внаслідок вчинення корупційних дій, прав та інтересів особи.

Також варто зазначити, що в рамках реалізації вищезгаданої форми громадського контролю можуть створюватись певні інституціональні утворення при органах державної влади, які і представлятимуть інтереси громадськості у тому чи іншому державному органі та забезпечуватимуть опосередкований контроль за їх діяльністю.

Усе вищенаведене лише підтверджує думку науковців про те, що забезпечення контролю, у тому числі й за службами безпеки, можливе лише за умови дотримання певних принципів контролю, до яких відносяться:

- принцип свободи слова і свободи друку. Безумовно, найбільш важливим механізмом контролю держави є право критикувати будь-який владний орган і право знати, що робить влада, у тому числі і служби безпеки. Ефективність усіх інших видів контролю залежить від міри доступу суспільства до інформації;

- національна безпека не може бути приводом для порушення фундаментальних прав особи, сформульованих у конституції і міжнародних конвенціях, включаючи право на недоторканість приватного життя. Не даремно захист прав особи від влади сформульований в Американському Біллі про Права у безумовних термінах. Білль про Права не передбачає винятків для служб безпеки;

- інституціональний і процедурний контроль, спроможний забезпечити діяльність спецслужб відповідно до норм чинного законодавства, відкритого для суспільства.

Нещодавно Урядом України було прийнято рішення про утворення міжвідомчої комісії з питань повернення у власність держави коштів та майна, одержаних внаслідок корупційних правопорушень. Вказана комісія вирішує питання підготовки пропозицій та рекомендацій щодо виявлення, арешту та стягнення на користь держави коштів та іншого майна, що перебуває в Україні, іноземних державах і набуто внаслідок корупційних правопорушень, у тому числі з використанням особливо відповідального становища в Україні службовими особами, щодо яких введені міжнародно-правові санкції.

Таким чином, нещодавні суспільно-політичні події в Україні засвідчили ефективність існування контролю з боку громадянського суспільства за діяльністю органів державної влади. Сьогодні в Україні продовжують формуватися нові інституційні утворення, головною метою яких буде забезпечення суспільного контролю за діяльністю органів державної влади та правоохоронними органами країни. З метою надання цьому суспільному поступу системності, зокрема безпосередньо в організаційному плані, варто діяти за певним алгоритмом, який передбачає поступове корегування контрольних функцій, поетапну інтеграцію представників громадськості у контрольну діяльність органів державної влади з метою проведення поточного моніторингу стану забезпечення законності у їх діяльності, і зрештою надання більшої прозорості при прийнятті ними тих чи інших управлінських рішень, у тому числі через поширення такого методу громадського контролю за ходом прийняття будь-яких рішень як громадські обговорення їх проектів тощо.

Література

1. Transparency International Corruption Perceptions Index – Режим доступу: <http://www.transparency.org>;
2. Трепак В.М. Корупційні правопорушення: поняття, види та заходи протидії: [навчальний посібник] / В.М.Трепак.-К.: Атака-Н, 2014. – 336 с.;
3. Бойко А. Проблеми ефективності правоохоронних органів із запобігання та протидії корупції в Україні / А.Бойко // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2012. – Вип..55. – С.211-215;
4. Шведова Г.Л. Роль політичних інститутів у протидії корупції в Україні: кримінологічний аспект / Г.Л. Шведова // Наукові праці. – Вип.171. – Т.1. - С. 38-41;
5. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07.04.2011// Відомості Верховної Ради України 2011, №40 від 07.10.2011, ст. 404;
6. Державна програма щодо запобігання і протидії корупції на 2011-2015 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 28.11.2011 №1240 із змінами внесеними постановою КМ України від 15.01.2014 №19 // Урядовий кур'єр 2014, №27 від 12.02.2014;